

TEDENSKESLIKKE

PRILOGA DOMOVINI

Leto IV.

V Ljubljani, dne 12. aprila 1928

15. števil.

Radovljica in njena okolica

Sredi Gorenjske, ob robu visokega savskega brega, malo pod združenjem obeh Sav, Bohinjske in Dolinke, odsevajo bele meščanske hiše stare Radovljice, nad njimi pa se dviga visoki cerkveni stolp. Le težko najdeš kje na svetu toliko prirodnih krasot, kakor baš v omenjenem delu naše domovine. Radovljica s svojo okolico je pač bistven del gorenjskih krasot, ki znatno pripomorejo k popolni lepoti in slavi naše svetovno znanega Bleda.

Najlepši pogled na Radovljico se ti nudi s starih, na desnem savskem bregu na precej visokem in dosti strmim lipniškem robu samujočih, v zadnjih letih precej hitro razpadajočih razvalin, nekdanj zelo slavnega Pustega gradu, katerega zgodovina je tesno zvezana z Radovljico. V Pustem gradu so bivali navadno gospodarji mesta.

Prav tako, kakor je Radovljica in njena okolica prijetna, tako je tudi zanimiva zgodovina teh krajev. Važna lega, nekaka zapora cele gornje savske doline je bila povod, da so se že stari narodi naselili na kraju, kjer se nahaja današnje mesto. O naselbini iz stare dobe, pred Kristom, nam pričajo nekatere izkopnine, najdene v radovljiški okolici. O poznejši dobi, okoli 1000 let po Kristusu, pa pričajo razni stari spisi.

Tako je znano, da je bila prva fara na Gorenjskem v neposredni bližini Radovljice, v Mošnjah ustanovljena že l. 1115., v Radovljici sami pa l. 1323. Prvo radovljiško cerkev so sezidali najbrže okoličani in sicer v tisti dobi precej bogati rudarji in posestniki fužin iz Kroke, Kamnegorice in Kolnice, ki so takrat spadali pod radovljiško faro. Prav tako stara, kakor je cerkev v Radovljici, je pa tudi radovljiška grajščina, ki jo vidiš še danes sredi radovljiškega mesta. Gospodarji Radovljice so bili v tisti dobi grofje Ortenburški, katerih rodbina pa je izumrla l. 1418. Po smrti Ortenburžanov pa je prišla Radovljica pod oblast slavnih celjskih grofov.

Celjski grofje so bivali deloma v Begunjah, najraje pa na Pustem gradu. V tisti dobi je nastala tudi pravljica o zakleti grofici, ki se je spremenila v kačo, katera po mnenju tamošnjih okoličanov še vedno čaka odrešitve. Ta pravljica je gotovo v zvezi z Veroniko Deseniško, katere nesrečni zakon je naš slavní pesnik Oton Župančič porabil za lepo pesnitev in gledališko igro.

Po smrti zadnjega Celjana grofa Urha III., katerega so umorili, je pripadla Radovljica cesarju Frideriku IV., katero pa si je moral šele priboriti, ker mu je ni hotel prostovoljno predati nekdanji oskrbnik celjskih grofov vojvoda Vitovec. Ker so v prvi bitki leta 1457 cesarjeve čete pod vodstvom Lamberga podlegle, je Lamberg še pred svojim begom mesto zažgal. Ogenj so deloma pogasili;

uničil je baje znaten leseni del mesta. Tri leta kasneje je prišla deželna vojska, razrušila obzidje in zasula velike järke, ki so obdajali mesto. Del tega jarka je ostal in se ga vidi še dandanes, za radovljiško grajščino in med Predtrgom. Istega leta je Urhova vdova Katarina, hči srbskega kneza Jurija Brankovića, predala Radovljico Habsburžanom proti precejšnji odškodnini.

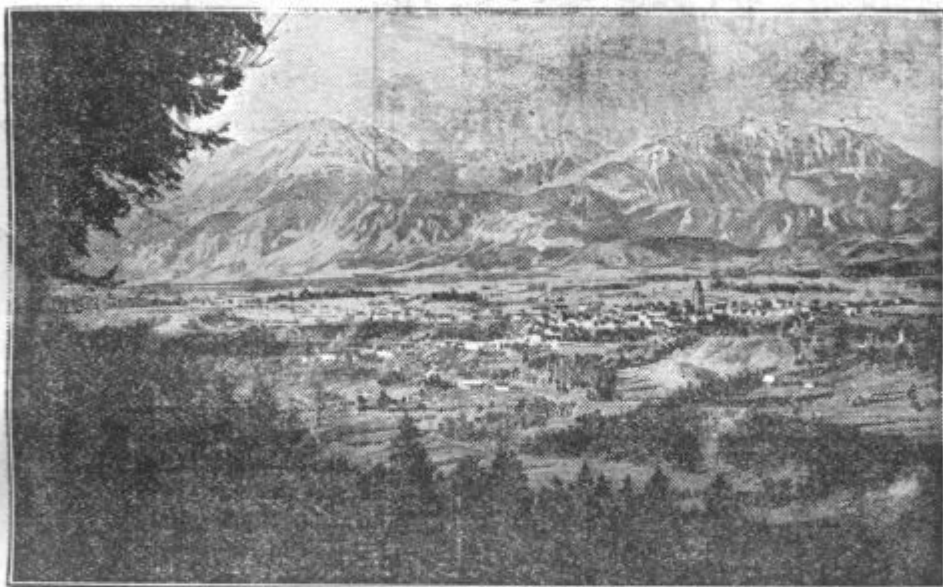
Pa ne mine dolgo in že zopet so boji v Radovljiški okolici. L. 1475., 1476. in 1477. pridejo v radovljiško okolico Turki. Kot spomin na tiste čase še dandanes zvoní v okoliški vasi, v Otoku poldne ob 11. dopoldne, nazaj mesto ob 12. Baje so ob 11. premagali Turke.

Čudni časi za Radovljico pa se pričnejo z nastopom protestantizma. Med prvimi častilci Luthra na Kranjskem leta 1546. je bil baš radovljiški prošt, arhidiakon dr. Lenardt Mertlic. Lahko si mislimo, kakšne zmešnjave in prepire je povzročil tudi ta pojav. Mnogo ljudi je prestopilo v protestantsko vero in šele po nekaj letih je uspelo zatreti protestantizem. Glavni vodja, ki je bil baje nazadnje obešen, je bil neki »krofasti krojač«. Ko so jim prepovedali sestanke in verske obrede v Radovljici so se sestajali v Begunjah, kjer je l. 1586. posestnica begunjskega gradu Julijana Kacjanarica spremenila staro rimsko katoliško cerkev v protestantsko. Šele leta 1601. je naredil protestantizmu konec ljubljanski škof

Hren s tem, da je zažgal in razstrelil protestantsko cerkev v Begunjah, zavetišče tedanjih evangelijskih vernikov iz Radovljice in njene okolice.

Po omenjenem letu prične v Radovljici nekoliko mirnejše meščansko življenje. Razvijata se obrtniški in trgovski stan, ki živita največ od okoliških kmetov.

Poleg domačinov obrtnikov in trgovcev je v Radovljici, kjer je sedež sreskega poglavarstva in okrajne sodnje tudi precej uradništva.

Pogled na Radovljico s Pustega gradu

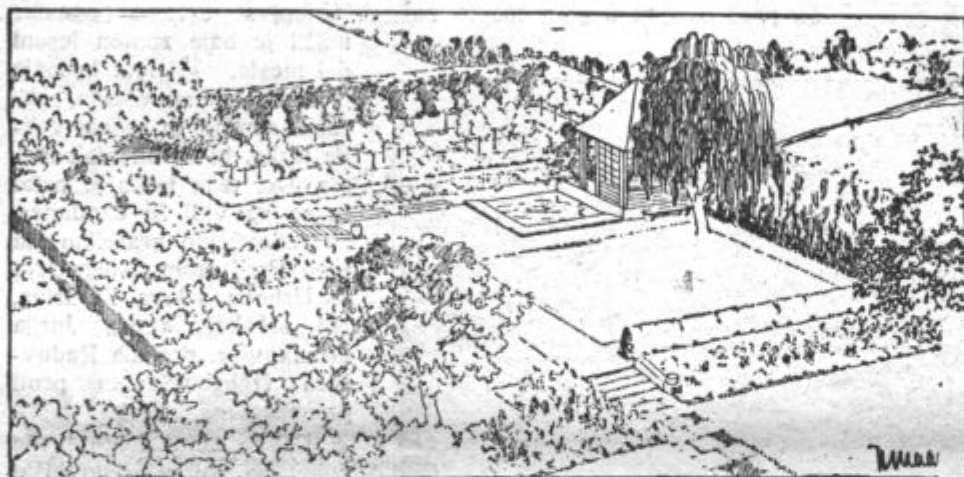
Trg v Radovljici

Notar Marko Pushnik je obhajal na stari Pushnikovi domačiji v Črešnjevcu sedemdesetletnico svojega rojstva. Skozi dolgo dobo 27 let se je udeleževal pri našem narodnem delu kot zaveden napreden Slovenec

Lavoslav Pahor. V torek popoldne so položili v Ljubljani k večnemu počitku zemske ostanke velezaslužnega kulturnega delavca železniškega inšpektorja Lavoslava Pahorja, rojenega na Nabrežini, ki si je pridobil ne-venljive zasluge za slovensko pesem in našo glasbo. Kot samouk je postal kapelnik velikih zborov in godb. — V sredini: Dr. Edo Lukinč, bivši večkratni minister, predsednik Narodne skupščine in narodni poslanec SDS je umrl nenadne smrti na velikonočni ponedeljek, pri obisku svoje hčerke v Karlovcu. Že od mladih let se je politično živahno udeleževal

Levo:

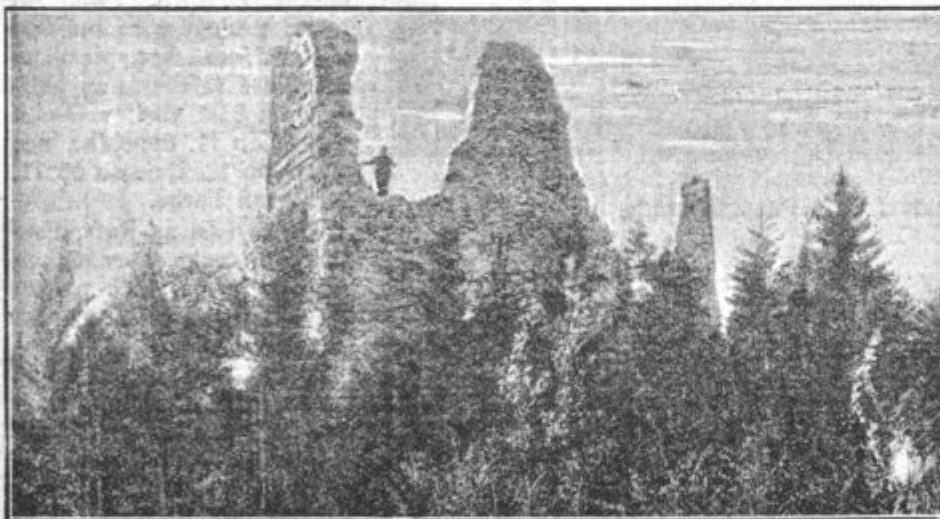
Načrt za vrt premožne hiše na deželi
Žive meje in pravilne skupine sadnega drevja tvorijo prehod med hišo in poljano

Levo:

Razvaline Pusti grad pri Radovljici

Desno:

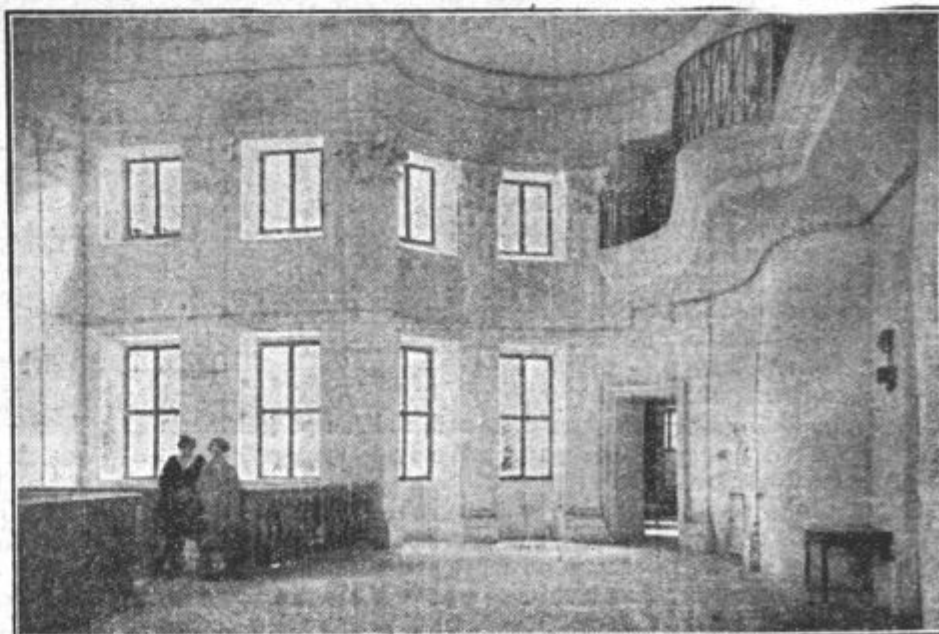
Emanuel Neuville
novi konzul francoske republike v Ljubljani

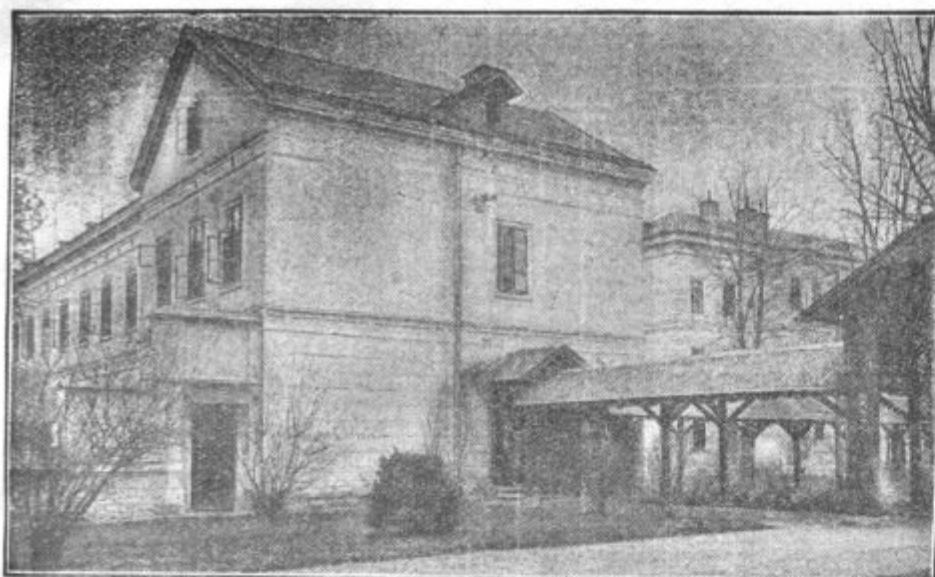

Desno:
Notranjost stare radovljiške grajsčine

Levo:

Ob koncu pravljicne zgodbe o kralju Debeluhu in sinku Debelinku. Na sliki vidimo, s kako ljubeznijo čita naša mladina Jutrovo pravljico

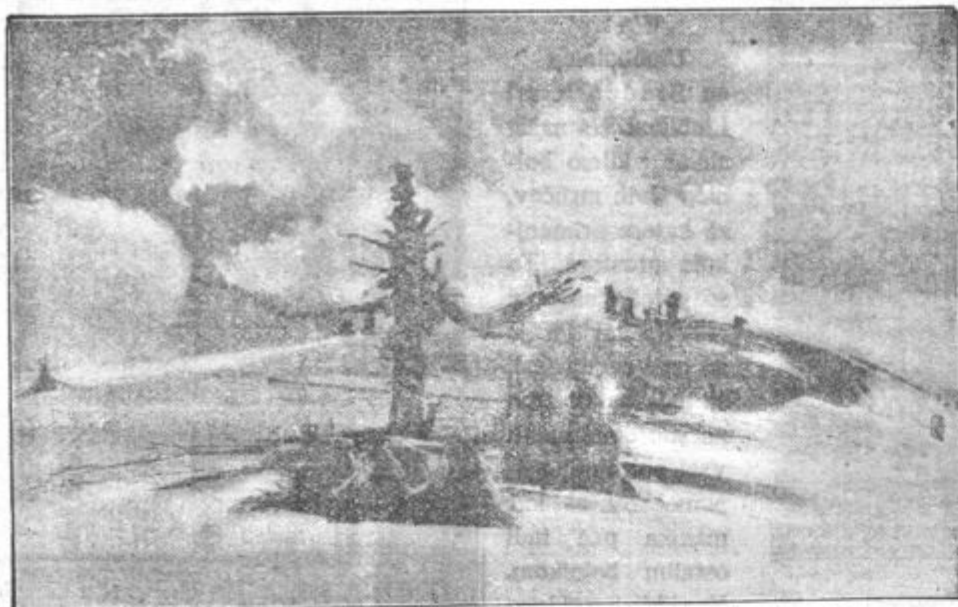

Umobolnica
na Studencu pri
Ljubljani. Na naših
slikah vidimo bol-
nico živih mrličev,
za katere primanj-
kuje prostora. To
so gotovo največji
reveži, kar jih je
na naši zemlji. Žal,
da tudi tem ubogim
ne moremo nuditi
vseh potrebnih pri-
pomočkov — kar
manjka pač tudi
ostalim bolnikom.
Na sliki zgoraj levo
vidimo glavni ode-
lek za ženske,
nadalje v sredini na
na levi dve popol-
noma ne nevarni
bolnici pri delu,
zgoraj na desni pa
blaznika v kopeli,
v sredini na desni
nesrečnega blazni-
ka v celici za besne

Cvetna nedelja v Belj Krajini. Lepi naši domači kmetski obi-
čaji so najbolj ohranjeni v Beli Krajini, kjer zlasti pomladanske
praznike praznujejo s pravo prisrčnostjo in šegavostjo, ko se
vesele konca mrzle zime in pozdravljajo prve zlate pomladne
solnčne žarke, ki oživljajo naravo iz zimskega spanja in ode-
vajo v prijazno zelenje. Na sliki vidimo belokranjsko mladino
z butarami. — Na levi in desni: Belokranjka in Belokranjec

Pri pastirskih kočah na Veliki planini

Partija z Velike Planine

Pogled na Grintovec in Kočno z Velike planine

Turistika, to je obisk planin, spada danes med najpri-
ljubljenejša in najbolj zdrava razvedrila pri vseh na-
rodih, dostopna vsem stanovom brez razlike. V vseh
modernih državah obstojajo razna planinska društva,
ki pospešujejo turistiko. V zadnjih letih so dohode na
planine znatno olajšali. Priredili so pota na poprej ne-
dostopne točke, sedaj pa so že pričeli graditi celo
vzpenjače. Tako vzpenjačo nameravajo zgraditi v do-
glednem času tudi na našo lepo Veliko planino. Če bi se
to res izvedlo, bi privabili v naše kraje nebroj tujcev,
kar bi prinašalo lepe dohodke vsem okoličanom. Z
olajšanim dostopom na planine pa bi koristili tudi mnogo

zdravstvenim namenom. Vsi bolniki, za katere je čisti zrak najbolj potreben,
bi lahko z vzpenjačo brez truda dospeli na kraje, kjer bi uživali tudi mir, ka-
terega v nižinah in zlasti v mestih najbolj pogrešajo in je posebno priporočljiv
bolnim na živcih. V drugih državah, zlasti pa v Švici, kjer gorska prometna
sredstva sploh prednjačijo, imajo že mnogo gorskih vzpenjač, ki olajšajo tudi
pot na visoke in strme gore tako zelo, da je dostop mogoč prav vsakomur

Voz gorske vzpenjače na goro Mont Blanc v Franciji

Levo:

Vzpenjača, kakršno hočejo narediti na Vel. Planino, na goro Zugspitze 2946 m